

JORDI RUBIÓ I BALAGUER: *De l'Edat Mitjana al Renaixement. (Figures literàries de Catalunya i València.)* Barcelona, Aymà, 1948. 182 pàgs. + 15 làms. («Guió d'Or», VI.)

Aquesta obra, un dels treballs crítics més madurs que s'han publicat a Catalunya en els darrers anys, es compon de tres assaigs que es lliguen estretament pel contingut i constitueixen un llibre amb unitat. A través d'una sèrie de fets, extrets de textos dels mateixos autors antics, de pròlegs, de tractats preceptius i de documents d'arxiu — materials, aquests darrers, que l'autor coneix i està en situació d'utilitzar com ningú —, se'ns ha presentat un conjunt d'escriptors i se'ns ha posat en relació amb llurs obres, fent-nos veure com en el transcurs de l'Edat Mitjana i en el llinar del Renaixement s'ha anat formant a Catalunya la consciència de l'escriptor. El resultat on s'arriba després d'aquestes exploracions és que a la nostra terra, abans del segle XVI, els escriptors havien adquirit el sentit de la pròpia personalitat, que amb el Renaixement es desvetllà arreu d'Europa.

El Sr. Rubió ha examinat, en els tres capítols d'aquest llibre, la literatura catalana sota tres aspectes diferents. El primer capítol es titula *Des del joglar al poeta de la Gaia Ciència*, i s'hi comenta el concepte que els poetes tingueren d'ells mateixos en un espai de tres segles, en el transcurs dels quals el poeta deixà d'ésser home d'ofici depenent dels altres — un joglar —, i es considerà autor d'una producció que satisfesia els desigs de la seva lliure i espontània voluntat. Això dona peu a estudiar el concepte de poesia a l'Edat Mitjana. Amb textos a la vista, el Sr. Rubió demostra que el poeta tenia en aquella època un concepte retòric de la poesia. Es fixa de manera especial en la figura d'Ausiàs March, poeta que volgué fer una poesia diferent dels altres, encara que històricament hagi d'afiliar-se amb els poetes de tradició trobadoresca, i fa remarcar l'interès que ofereix la definició de poesia que dona En Francesc Alegre. Era un plagi de la del Boccaccio, però supera la idea retòrica que els seus contemporanis tenien de la poesia, i, com els moderns, l'eleva a la categoria de creació.

El segon capítol, *Els autors del quatre-cents davant de llurs obres*, és potser, críticament, el més dens de l'obra. S'hi estudien la nota personal i el plagi a la literatura catalana, a través d'exemples molt representatius. Els fets que en aquests capítols són examinats obeeixen a constants en les literatures medievals. Per això aquestes pàgines, molt matisades, són altament allisonadores, i ens exposen amb gran competència alguns fets dels més característics dins la producció literària de l'Edat Mitjana.

En el tercer capítol els autors són estudiats en relació amb llur estament. La part més important del capítol és la consagrada als buròcrates, secretaris i notaris. Aquests eren, a l'Edat Mitjana, els escriptors professionals. No té res de particular, doncs, que donessin un contingent respectable de conreadors

1. El Sr. Rubió contraposa encertadament la manera de considerar llur ofici Cerverí i Ramon Vidal de Besalú. Amb posterioritat a l'aparició del llibre que comentem, Martí de Riquer ha publicat l'estudi *La personalidad del trovador Cerverí* (BRABLB, XXIII (1950), 91-107) i ha demostrat la identitat del poeta Guillem de Cervera i del trobador Cerverí. L'estudi de Riquer ens obliga a abandonar la denominació Cerverí de Girona amb què fins aquell moment denominàvem l'esmentat trobador.

de la literatura. Ara, que molt sovint es limitaren a traduir, i, si exceptuem la figura d'En Bernat Metge, tots els altres són figures secundàries. L'atenció que hom dedica als secretaris justifica l'extensió que és consagrada al gènere epistolar que, quan s'ha fet amb ambició literària, tampoc no ha produït obres representatives en la nostra antiga literatura.

No és possible, a través d'aquests senzills esquemes, de donar una idea justa del que hi ha en el llibre del Sr. Rubió. No es tracta solament d'una arplega de fets. L'autor cerca en les obres que comenta el batec de vides humanes i el rastre d'inquietuds. Els fets de cultura, en tant que representen noves concepcions i noves formes de vida, desvetllen en l'autor un interès especial. D'ací l'atenció que dedica als secretaris, restauradors de l'estil ciceronià, i al gènere epistolar en el capítol III. Hom podria objectar el valor circumstancial de molts d'aquests escrits, però, a través d'ells, el Sr. Rubió endevina uns homes nous i tracta de penetrar tan endins com pot en llurs vides i de descobrir els mòbils que les impulsaven. L'autor no abandona cap camí que pugui conduir-lo al coneixement de l'actitud personal de l'escriptor, encara que hagi de trobar-la disfressada amb retòrica. Amb motiu d'això parla amb encert de desdoblament de personalitat, o sigui de la persona ideal que l'autor ha pretès de viure, i de la qual s'ha revestit quan ha volgut aparèixer en la literatura.

El mateix punt de vista orienta el capítol dedicat al plagi. La distinció que el Sr. Rubió estableix entre el plagi i la influència és molt satisfactòria: l'un és passiu; l'altra és estímul. Però si el primer, considerat isoladament, perd valor, vist en funció de l'obra pot guanyar-ne, car en l'Edat Mitjana el plagi obeïa a «un sentit personal superador de l'art de compondre. L'autor actua empès per la febre de construir. Li calen blocs i els cerca allà on els troba. Si topa amb una peça a mig desbastar, la completa amb la seva pròpia mà. Si pot utilitzar-la sense retoc, se'n valdrà igualment. És l'eficàcia del conjunt allò que el guia» (pàg. 79).

Els tres assaigs reunits pel Sr. Rubió en el llibre que comentem estan, doncs, presidits per l'interès primordial de cercar la presència de l'autor en la literatura catalana medieval. Això explica les pàgines que ha consagrat a Ausiàs March, l'obra del qual té un accent tan personal, o l'atenció que ha dedicat a una obreta com la *Reconeixença i moral consideració contra les persuasions, vicis i forces d'amor*, d'En Francesc Carroç Pardo de la Casta, en la qual descobreix un escriptor intimista, d'esperit romàntic. Conseqüentment amb aquesta orientació, el Sr. Rubió se sent menys atret per aquells gèneres on la persona de l'escriptor queda més amagada sota els tòpics d'una tradició ja molt esgotada, com la poesia dels cançoners, de la qual fa alguns judicis força severs, que potser algun dia s'hauran de modificar parcialment quan aquesta poesia, amb tot el pes de coses mortes que arrossega, s'estudiï en conjunt i més a fons que no s'ha fet fins ara.

Aquesta curiositat tan justificada per l'element personal en la literatura ha esguardat més la persona de l'autor que els seus mitjans d'expressió. Fins a un cert punt, doncs, el Sr. Rubió, partint de l'obra, ha cercat l'autor, en comptes de fer el camí invers. Aquesta postura crítica ha estat contrapesada amb la cura que el Sr. Rubió ha posat en l'estudi dels fets de cultura, la qual cosa li ha permès de fer encertats agrupaments de figures literàries, especialment en el capítol III. Certament, els criteris que han orientat el seu estudi no li han permès d'encabir-hi tots els gèneres ni totes les obres cabdals de la literatura catalana medieval, però sí que han il·lustrat magníficament la manera



de comprendre a l'Edat Mitjana, l'esperit que ha animat la literatura en alguns estaments literaris o socials, i les idees que renovaven les nostres lletres en els inicis de l'Humanisme clàssic. Així mateix, els punts de vista des d'on el Sr. Rubió ha enfocat el seu treball no sempre han pogut dur-lo a la consideració dels aspectes més interessants de les obres que ha trobat al seu camí. Això es veu sobretot al capítol III, a les pàgines dedicades a l'aportació de l'estament dels cavallers a la literatura.<sup>2</sup> Però li han permès de situar-se en una posició immillorable per a examinar la postura dels autors, abans i durant l'execució de llurs obres, i els fins que pretenien d'assolir. Arribar a desxifrar el que aquelles són hauria estat ja entrar en el terreny de la crítica literària pura i hauria sortit dels propòsits del llibre.

*De l'Edat Mitjana al Renaixement* és, com hem dit, un llibre difícil d'ésser extractat. És, també, una obra escrita en bella i clara prosa, en la qual l'historiador, l'expositor i l'escriptor s'agermanen perfectament. Seguint el costum d'aquests darrers anys a Catalunya, el llibre ha estat imprès en paper de fil i duu il·lustració molt escaient.

Pere BOHIGAS

BENITO MENDÍA, O. F. M.: *Bibliografía luliana contemporánea (años 1935-1950)*. Brozzi-Quaracchi (Firenze), Collegium S. Bonaventurae, 1951. 24 pàgs. («Archivum Franciscanum Historicum», XLIV, 436-458.)

De tots temps, l'Orde dels Framenors ha contribuït amb notables aportacions al progrés dels estudis lullians. Ara, en tombar la meitat del segle, l'«Archivum Franciscanum Historicum», l'òrgan més prestigiós de la investigació històrica franciscana, prengué la iniciativa d'elaborar un inventari bibliogràfic de les publicacions lullianes o sobre Ramon Llull aparegudes en els últims lustres. L'encàrrec fou conferit, per indicació del P. Platzeck, al franciscà espanyol P. Benito Mendià, el qual l'any 1946 s'havia donat a conèixer com a excellent lullista, en el seu article sobre l'ortodòxia de les doctrines del Doctor Il·luminat, a la revista «Verdad y Vida». El P. Mendià, diligent a complir la comanda, sollicità tot seguit informació dels lullistes de Mallorca i es desplaçà a Barcelona amb el mateix objecte. Fruit del seu esforç és la *Bibliografía* que recensionem ací.

L'autor recull en dos-cents vint-i-dos números les publicacions de caràcter lullia aparegudes en el transcurs de setze anys, des del 1935, centenari de la naixença del Beat, en què Alòs-Moner redactà per a la revista franciscana «Wissenschaft und Weisheit» l'article *Lullistische Literatur der Gegenwart*, fins al 1950. Val a dir que la collita resulta esplèndida, sobretot si hom té en compte que endemig s'han produït la guerra civil espanyola i la guerra mundial i que l'inventari no és exhaustiu, perquè l'autor no ha reeixit a superar les dificultats pel coneixement dels estudis apareguts en països americans. El P. Mendià no

2. En aquestes pàgines es fa esment de la traducció catalana del *Decamerone*. El Sr. Rubió pregunta dubitativament, referint-se al traductor: «Era de debò un monjo?» El fet d'ésser datada aquesta traducció a la *vila* de Sant Cugat del Vallès, i no al monestir, fa molt improbable, al nostre entendre, que aquell traductor fos un monjo.